

STUDERANDEN GRETA

ELLER

TITELFRÅGAN

PROVERB I EN AKT

AF

EDVIN

HELSINGFORS

V. PETTERSSON & Co:s TRYCKERI-ARTIEL.

1895.

15-

IV 61
Högskola

STUDERANDEN GRETA

ELLER

TITELFRÅGAN

PROVERB I EN AKT

AF

EDVIN

HELSINGFORS
V. PETTERSSON & Coas TRUCKERI-AKTIER.
1895.

Personer:

Greta Nyberg, nyss blifven student.

Kaptenskan Nyberg, hennes mor.

Öfverstinnan Murén,

Protokollsekretererskan Enkel, } bekanta
Generalskan Berg. } till fru Nyberg.

Frk:na Sundman,

• Jansson, } filosofie kandidater.
• Hammars. }

Doktor Sjöman.

Jungfru Lotta.

Händelsen äger rum i våra dagar.

Rummet föreställer en liten salong hos enkekaptenskan Nyberg. Ett kaffebord står dukadt med åtskilliga koppar och en blombukett.

1 Scenen.

Greta, fru Nyberg.

Greta (kommer in hoppande och svänger en studentmössa, hvilken hon tager af hufvudet). Hurrah, mamma! se här hafva vi nu trolén, den dyrt förvärfvade!

Fru Nyb. (slår armarna omkring henne). Ah verkligen! Min kära, kära Greta! Det var den gladaste namnsdag jag haft på många, många år. Ack, om din pappa ändå fått upplefva den här dagen och se sin flicka i studentmössa! Det vågade han knappast drömma om, då du var liten. Kom hit, att jag får se, huru den klär dig.

Greta. Usch då, mamma! Skall du nu också bry dig om huru den ser ut! Nej, se jag gör inga spegelstudier med studentmössan på hufvudet, såsom en otäck tidsningskrifvare insinuerade om de kvinnliga studentkandidaterna. Därför valde jag också en mössa med skärm, likasom våra manliga kamrater bruka. Inte få de håller välja någon ny form, om den gamla skulle misskläda dem. Nej,

inga privilegier för oss, endast samma rättigheter!

Fru Nyb. Godt, godt, min flicka! Det gläder mig, att du icke är fåfäng med ditt yttre. Men låt du mig behålla min lilla svaghet! Jag kan i alla fall inte glömma, att du är en *flicka*, min flicka, och att du städse varit såväl min hjärte- som min ögonfägnad.

Greta. Ja, nog är du snäll, mamma lilla! Men du får ju se mig ute på gatan med den. Inte vill du väl, att jag skall sitta med den på hufvudet i rummet? Bäst det är, hafva vi dina gäster här, och de skulle kanske finna det mindre comme il faut, att din dotter begagnar karlmössa.

Fru Nyb. Som du vill då! Men må ingen förakta den här hufvudbonaden. Hit skall jag sätta den, så hvar man måste observera den. Åh, jag tror, att jag är mera glad och stolt öfver den än du själf!

Greta. Ja, det undrar jag inte på. Det har ju kostat dig särskildt nog så många uppoffringar att få min lilla lärdom hallstämplad.

Fru Nyb. Men fliten har i alla fall varit ditt värk, och mången mor har fått göra lika stora uppoffringar utan att nå samma resultat.

Greta. Det är roligt, att du är nöjd, mamma. Jag är nog så öfverlycklig också, att jag skulle vilja omfamna hela världen. (Slår armarna omkring sin mor).

Fru Nyb. Det var väl det, då hoppas jag du skall vara rätt älskvärd också emot våra gäster. Hittills har du den här dagen alltid varit i skolan, så att jag knappast fått visa min dotter, men se nu blir det något helt annat.

Greta. Hvilka väntar du då hit?

Fru Nyb. Någon af våra närmare vänner blir det väl knappast. De veta, att de få bekanta vi ännu äga från pappas tider, alltid besöka mig den här dagen och då komma de hällre, när de råka mindre obekant sällskap.

Greta. Jaså, det är således fruarna Berg, Murén och Strähle du väntar.

Fru Nyb. Ja, generalskan Berg, öfverstinnan Murén och kanske statsrådinnan Strähle.

Greta. (Skrattar litet). Det var fäsligt, hvad det var förnämt. Sådana galenskaper, att fruarna skola ståta med sina mäns titlar! Inte hafva de ändå gjort strå i kors för männens avancement.

Fru Nyb. Inte passar det åtminstone, att den, som har en lägre rang, börjar tillämpa sina idéer i den vägen gentemot dem, som stå högre i rangskalan. Och dessa finna det kanske lika taktlöst att icke bemöta de mindre högt uppsatta med de traditionella höflighetsformerna. Men den där seden eller oseden — huru man vill kalla det — är ju en sådan bagatell, min flicka, att det nog fins

många andra reformer att tänka på dessförinnan. Du tror kanske, att titlarna göra fruarna högfärdiga, men jag försäkrar dig, att man i Frankrike och England, där dessa titlar inte begagnas, har mycket mera ståndsfördomar än hos oss. Däremot vet jag, att om du ock hade utgått ur den fattigaste koja, skulle dock denna mössa förskaffa dig aktning och sympatier, hvarhålst du än visade dig. Lyckligt det land, där bildning och kunskaper åtnjuta ett sådant anseende, och lyckliga vi, som få kalla detta land vårt fosterland!

Greta. Du tar saken så högtidligt, mamma, och från din synpunkt har du säkert rätt. Jag har knappast tänkt på sakens moraliska sida, men det är upprörande för mitt språksinne, att man skall nödgas upprepa samma titel tre, fyra gånger i samma andedrag, emedan man ej vågar använda ett ärligt pronomen.

Fru Nyb. Jaså, är det till Ni-reformen du vill komma? Där håller jag nog med dig och önskar af allt hjärta, att vi kunde följa tyskarnas och danskarnas exempel i svenskan. Men där kommer du att få många motståndare äfven bland dem, som nöja sig med fru-titeln. Hos själfva allmogon finner man i somliga trakter ett djupt förakt för det tilltalsordet. Har du hört, huru Tenalabon svarade en annan, som kallade honom Ni?

Greta. Jo, Ni sitter i helvetet och väntar på Er. Men det är också tillbörligt, att dylika reformer utgå från de bildade, då följa nog de andra snart efter.

Fru Nyb. Ja, jag önskar dig lycka till allt, hvad du i den vägen kan uträtta, men kom i håg, att . . . (det ringer, Fru Nyberg skyndar ut i tamburen). Nu kommer någon!

2 Scenen.

Greta. Det kan lika lätt vara någon, som söker mig. (Man hör röster från tamburen). Det var ändå bra, att jag i hufvudsak har mamma på min sida! Då skall jag nog snart våga ett försök.

3 Scenen.

Greta. (Går emot tre unga damer i hvita studentmössor). Kandidaterna *Jansson, Sundman* och *Hammar*.

Alla. (Ropande efter hvarandra) Goddag, kära Greta! Gratulerar! Lycka till! (De söka snurra omkring henne, klappa henne på kinden och lyfta upp henne). Hvad den lärdomen tynger, man orkar ju inte lyfta dig mera!

Greta. Nej, nej, det är inte värdt att försöka.

Jansson. Vi kunde ej låta bli att komma och hälsa på vår gamla pen-

sionskamrat, vår lilla kelgris för detta och tillropa henne ett: Välkommen till oss, akademici!

Greta. (Med komisk patos bugande sig). Jag tackar ödmjukast för den stora ära I bevisen mig, vördade kamrater! Edert lysande exempel skall sporra mina steg, till dess äfven jag vunnit en kvist af den lager, som redan krönt eller snart skall kröna er hjässu. Tagen mig nu under edra vingars skugga, jag skall försöka att blifva eder värdig!

Sundman. Du talar ju redan, som vore du van att stå i katedern.

De andra. Ja, ja, de konventen!

Sundman. Du skall väl knappast nöja dig med magisterkransen allenast; du ämnar antagligen sträfva efter värjan och doktorshatten.

Greta. Ja, dålig rekryt, som inte tänker bli genral! Hvad det ändå vore härligt, om man genom eget arbete kunde blifva doktor! Det skulde ha något mera att betyda än att kallas fru doktorinna. Atminstone lofvar jag att aldrig begagna en annan titel, än den jag själf förvärfvat. Kunna vi icke alla fyra gifva hvarandra det löftet?

Hammars. Af alt mitt hjärta!

Sundman och *Jansson.* (Sträcka fram händerna). Jag också! Jag också!

Hammars. Jag tänker gå än längre. Det är väl ej mera än konsekvent att äfven gentemot andra inbäbera all falsk grannlåt i titelväg. För mig fins det inga statsrådinnor, kam-

rerskor, professorskor och hvad de alt heta mera. Jag säger rätt och slätt fru åt alla.

Greta. Få se, om du vågar det alltid!

Sundman. Jag kan ej fatta något beslut i den vägen ännu.

4 Scenen.

De förra. Fru Nyberg.

Fru Nyb. Så, är ni åter inne på kapitlet om titlarna? De arma fruarna, som ni nu vill tvinga att läsa sig till magistrar! Hvar skulle jag hafva fått mina inackorderingar ifrån, om jag ej kunnat sätta min anspråkslösa titel framför namnet? Jag undrar, om ni själfva varit fördomsfria nog att reflektera till första bästa enkefru Nyberg i tidningarna.

5 Scenen.

De förra. Öfverstinnan Murén. Genralskan Berg. Protokollsekretererskan Enkel. (Den sista med en liten bukett, den hon räcker åt fru Nyberg.)

Fru Nyb. God dag. Hjärtligt välkomna! Det var bra vänligt af herrskapet att ännu fortfarande komma ihåg mig den här dagen, ehuru vi råkas så sällan.

Öfverstinnan. Ja, kaptenskan gör sig så förskräckligt rar, att man

måste söka någon beständ anledning för att våga komma och hälsa på.

Fru Nyb. Jag har för det mesta haft en så stor familj omkring mig, att det ej varit tid att lämna den. Lyckligtvis har jag haft beder af mina barn. (Vänd till de unga damerna.) Här är min egen flicka, som i dag fått sin studentmössa, och här äro mina förra pensionärer, hvilka redan hunnit bli filosofiekandidater (presenterar) fröknarna Hammars, Sundman och Jansson — öfverstinnan Murén, generalskan Berg, och protokollsekretererskan Enkel.

Generalskan. (Till Greta). Åh! jag gratulerar! (Alla räcka handen åt Greta och hälsa äfven på de andra). I så intressant och angenämt sällskap undrar jag inte, om kaptenskan trifs hemma.

Fru Nyb. Ja, nog hafva vi kommit öfverens, (skämtsamt) om vi inte disputerat. — Generalskan är god och tar plats i soffan. (Bjuder genom åtbörder plats åt alla.) Var så god, snälla öfverstinnan, var så god. Sitt ned, flickor, och varen älskvärda, så skall ni få kaffe också.

Sundman. Tack, goda tant, vi äro egentligen på väg att å de äldre kvinnliga studenternas vägnar arrangera en liten middag i Kajsaniemi för de unga. Vi veko bara in på vägen för att bjuda Greta.

Fru Nyb. Åh, inte låter jag er gå, förrän ni fått en kopp choklad eller kaffe. (Skyndar ut.)

6 Scenen.

De förra (utom fru Nyberg).

Protokollsekretererskan till Greta. Hvilket ämne tänker fröken studera?

Greta. Jag tror, jag kommer att skriva in mig i den filologiska sektionen.

Protok. Och de andra unga damerna? Förlåt, jag har glömt namnen!

Greta. Kandidat Hammars, magistrarna Sundman och Jansson.

Jansson. Vi äro matematiker.

Generalskan. Protokollsekretererskan har en dotter, som går i samskolan, därför intresserar protokollsekretererskan sig redan för sektioner och mera dylikt.

Hammars. Jaså, Mary Enkel är fru Enkels dotter? Då känner jag henne, hon är min elev. (Liten rörelse bland fruarna vid tilltalsordet fru. Kandidaterna se menande på hvarandra.) På samma klass är äfven Lisa Berg. Är hon dotter till fru Berg?

Öfverstinnan. Mycket sannolikt, men inte till *generalskan* Berg.

Generalskan. Mina döttrar äro för närvarande i Smolna.

Öfverstinnan. Ja, där blir man icke student, men sätet, som de få där — oh! — det är charmant, taktfullt och distingeradt.

Greta. Har Ni också en dotter i Smolna? (Samma rörelse bland damerna som förut.)

Öfverstinnan. Nej, men jag skulle i kaptenskan Nybergs ställe skicka fröken dit.

Genralskan. (Har gått till en sidosdörr). Här var förr ett rum med en förtjusande utsikt, barnekammaren för fröken Greta. Vill inte fru öfverstinnan och protokollsekretererskan komma hit med mig tills kaptenskan kommer in tillbaka? (Fruarna gå in i sidorummet, de unga damerna stiga upp.)

7 Scenen.

Kandidaterna och Greta.

Jansson. (Till Hammars.) Så gick det med ditt första försök. Fort nu härifrån! Hvad skall tant säga om oss?

Adjö, Greta, klockan tre vänta vi dig. (Alla tre nicka i dörren åt Greta och gå skyndsamt bort.)

8 Scenen.

Greta (ropar först efter de andra, drar sig sedan till en vrå i rummet).

Seså, lämnar Ni mig nu alla allena? Huru skall jag kunna försvara mig för mamma! De andra hade ju lika mycket skuld som jag!

9 Scenen.

Greta. *Fru Nyberg* (med chokladkannen, efter henne jungfru Lotta med en bricka. Ser sig sökande omkring).

Fru Nyb. Hvad skall det här betyda? Hela rummet är ju tomt. Hvad fattas dig, Greta? Har du förolämpat gästerna? Hvad har du då sagt?

Greta. Jag sade en enda gång *Ni*, och *Elise* sade bara *fru*, utan titel.

Fru Nyb. Nog hade *Ni* minsann kunnat välja ett lämpligare tillfälle för era reformförsök. Du är ju bara barnet i bredd med de där fruarna. (Talar i dörren till sidorummet.) Se damerna hafva valt sin gamla favoritplats! Ja, vi kunna lika gärna intaga kaffet här. Kom, *Lotta*, vi lyfta bordet dit in med detsamma. (Vi måste väl gå den här vägen. *)

10 Scenen.

Greta. *Doktor Sjöman.*

Greta. (Sitter med ryggen vänd emot dörren.) Barn och barnkammarer! Har jag inte här (tar sin studentmössa i famnen) det bästa mogenhetsbeviset? Åh! man kunde bli rasande öfver sådan småaktighet! (gråter). Så skulle också mamma bli ledsen på mig!

Doktor Sjöman (stiger hälsande fram). God dag fröken.

Greta. God dag doktorn! (Torkar ögonen med ena handen och räcker doktorn den andra; talar i ynkelig ton.) Var god och sitt.

* Denna mening tillägges, i händelse tvänne dörrar äro svåra att åstadkomma på scenen.

Doktorn. Huru står det till?

Greta. (Med en förargad knyck på nacken och betonande ordet *det*.) Jo, det står så till, att . . . att . . . planeten Mars håller på att brinna.

Doktorn. Ja, om den hypotesen läste jag nyligen. Men hvad skola de där tårarna betyda? Hvad är det som händt?

Greta. (Samma rörelse som nyss, breder ut händerna vid ordet *det*.) Det . . . det har händt . . . att Russalka sjunkit i Finska viken.

Doktorn. Det vet jag också för längesedan. Men jag antog, att det hade inträffat något, som rörde huset närmare.

Greta. Jo, *det, det*, har inträffat, att svenska grammatiken behöfver ett långt kapitel till, däröfver nämligen, *när* och *hvar* och huru ofta man får använda ordet *det* eller *man* eller *någon*, för att ingen må hitta på att säga det olycksaliga ordet *Ni*.

Doktorn. Hvad går åt Er, Greta? . . . Ursäkta, *fröken* ville jag säga. Man lägger inte så lätt bort en gammal vana. (Greta tittar småleende upp.) Ack se, nu skrattar Ni åter. (Doktorn stiger upp och går glädt närmare.)

Greta (glad). Ni — sade doktorn Ni! Å, Ni är den bästa och förståndigaste människa jag sett i dag.

Doktorn. Ack, käraste Greta, . . . bästa fröken Greta! skulle jag säga. Kunde jag göra Er glad med så litet! — Vill Ni inte med detsamma

lära mig. Er gamla lärare, huru jag för alla tider skall kunna förbli den bästa och förståndigaste människa i Era ögon?

Greta. (Ser först något häpen ut, men fattar sig.) Till att börja med skall Ni fortfara att kalla mig Ni.

Doktorn. (Bugar sig.) Så, skall jag fortfara med det? Ja, jag måste väl lyda då.

Greta. Och naturligtvis måste äfven jag hafva rätt att säga Ni åt doktorn.

Doktorn. Ja, det är ej mer än rättvist. — Men huru länge skall det räcka? Jag skulle så ofantligt gärna vilja få säga du med detsamma.

Greta. För tiltalsordet *du* behöfver man då ej göra propaganda i Finland. Det användes i sanning mer än tillräckligt.

Doktorn. Ah Greta, nu är Ni stygg. Ni förstår mycket väl, hvad jag menar. Hvarje flicka vet nog så tidigt, att hon är en ung kvinna, lika visst som hon vet, att läraren tillika är karl, Ni anser Er ha rätt att svärma för Er lärare, att vänta i gathörnet på honom för att få den första hälsningen, (Greta vänder sig förlägen bort), att i förbigående kyssa hans öfverrock i tamburen m. m., m. m. Gör det bara, gärna för mig, men då jag kommer för att säga »Greta, jag älskar dig», då har Ni ej mera rätt att leka främmande. Säg Greta, vill Ni verkligen inte bli min hustru?

Greta. Jag, . . . jag vet inte. (Snyftande). Jag skulle så gärna vilja bli doktor.

Doktorn. Doktor? Och därför nekar Ni att bli min hustru? — Åt fanders med hela kvinnoemancipationen, om den bär dylika frukter! — Då aflidne Pippingsköld vid landtdagen påstod, att en kvinlig filosofiedoktor ej mera skulle hafva lust att sköta späda barn, då ansåg jag honom vara ensidig och reaktionär, men här ser jag en, på hvilken hans ord skulle slå in, ty det är lika onaturligt för en kvinna att inte vilja gifta sig, emedan hon vill bli doktor. Å Greta, Greta, aldrig hade jag trott, att Ni var en hjärtlös kokett.

Greta. Man brukar inte döma någon ohörd. Jag beundrade i Er framföralt den *rättvise* läraren, men jag ser, att också jag har misstagit mig.

Doktorn. Ack, förlåt mig, Greta. Jag begär inte bättre än att få en nöjaktig förklaring. Låt min häftighet endast vara ett bevis, huru djupt jag älskar Er. Jag kunde ju omöjligt taga det lugnt att så där plötsligt, då jag redan trodde mig stå helt oförmodadt invid målet, se min käraste förhoppning gäckad. Men nu mins jag, att äfven Ni var upprörd, då jag kom. Låt mina häftiga ord vara glömda och berätta, hvad det var, som oroad Er.

Greta (förtroligt närmande sig). Där inne i rummet sitta tre förnäma

fruvar, d. v. s. de ha män med klingande titlar, som man bör sätta ut äfven framför *détras* namn, annars blifva de onda. Men flickorna Hammars, Sundman och jag, vi kommo öfverens om, att det är alldeles otillbörligt. Hvar och en bör skaffa sig sin titel själf.

Doktorn. Aha! Det var därför Ni ville bli doktor.

Greta. Men ännu mera än de där falska titlarna i och för sig förargar mig det halsbrytande, otympliga språket man måste lära sig att tala, om man vill deltaga i sällskapslivet. Lika visst som jag inte behöfver säga Greta Nyberg eller studeranden Nyberg i stället för *jag* och *min*, så måste jag väl få säga Ni, då jag talar till generalskan.

Doktorn. Det är således två reformer Ni vill genomföra på samma gång. Det blir ju en hel revolution.

Greta. Men är den då icke behöflig?

Doktorn. Mycket behöflig. Den är ju äfven påbörjad. Vi till exempel hafva nu redt oss en god stund med tilltalsordet Ni.

Greta. Ja, icke sant? Men då jag nyss en enda gång kallade generalskan Berg Ni, blefvo alla tre fruarna så ledsna, att de gingo dit, i andra rummet, och läto mig hålla till godo med åtskilliga giftiga anmärkningar om taktlöshet m. m.

Doktorn. Jag antar, att generalskan är en äldre dam?

Greta. Ja, naturligtvis. Är det därför Ni ej vågar säga fru Berg?

Doktorn. Jag följer Ert exempel; Ni sade också genralskan.

Greta. Ja, bara för att Ni närmare skulle få veta, hvem jag menade.

Doktorn. Ganska rätt. De där titlarna medföra stundom små praktiska fördelar. Har Ni till exempel glömt gatan och nummern, så skall ett bref adresseradt till »fru Berg» ej hafva mycken utsikt att komma till riktig person, då däremot titeln genralskan ger en ganska god vägledning, — många andra dylika små fördelar att förtiga.

Greta. Ni är således för att fruarna få bära sina mäns titlar?

Doktorn. Till en viss grad, ja. Det är någonting egendomligt, karaktäristiskt för oss skandinaver. Vi vilja äfven till namnet dela de utmärkelser vi erhålla eller själfva förvärfva, med vår bättre hälft. En bland mina första tankar, sedan jag blifvit doktor, var den: Hvad det blir roligt, att min fru får heta doktorinna! På samma sätt tänka många karlar. Den ena kan bjuda hustrun en förmögenhet, den andra en titel; det är bara yttre fördelar visserligen, men då hela lifvet ofta får utgöra en kamp för att vinna dem, så lära vi oss uppskatta dylika företräden. Den vackraste tanken under denna kamp är måhända den, att ens närmaste få dela glädjen af segern.

Greta. Det bevisar just icke mycken kärlek till vetenskapen, om Ni sålunda hindrar Er fru att själf studera och förvärfva sig doktorsvärdigheten, i händelse hon vore i stånd därtill.

Doktorn. Hvad Er beträffar, Greta, hoppas jag, att Er törst efter vetande är outsläcklig. Men Ni skall hafva den fördelen att behöfva studera endast det, som Ni är intresserad af, hvaremot uti hvarje examen ingå en mängd kunskaper, dem vi endast nödtvungna och med mycken möda lägga på minnet. Eller var studentexamen bara en lek för Er?

Greta. Inte just det. Men hvarför medgif Ni då, att våra reformsträfvanden voro berättigade?

Doktorn. Det skall jag genast förklara. — Har jag att göra med en ärevördig fru, som kunde vara min mor, och hvilken redan i en människoålder varit van att tituleras, så börjar jag icke med att fråga: Hvar har Ni köpt Era handskar? eller något dylikt. Nej, jag säger först flere gånger å rad med största artighet fru statsrådinnan, fru genralskan, eller hvad det nu skall vara, och sedan flickar jag helt oförmärkt in ett Ni eller Er, och jag slår vad, att hon inte blir stött. Ju yngre jag tror någon — särskildt ett fruntimmer vara, desto oftare skall hon få heta Ni, emedan jag anser henne böra hafva följt med sin tids sträfvanden. Titeln kommer då bara någon gång så

som en extra grannlåt, men inte så ofta, att den skall störa ens fröken Gretas känsliga språköra.

Greta. Det där låter ju als inte så dumt.

Doktorn. Och tänk så många vänner vi på detta sätt skola få för vårt Ni-förbund! Ty hvem ville inte gärna anses tillräckligt ung för att kunna följa med sin tid?

Greta. Kanske Ni verkligen har rätt!

Doktorn. Ni kan trygt räcka mig handen på den saken. Vi skola omvända hela Norden till Ni-vänner. (Greta räcker honom handen, han lägger armen omkring henne.) Och ve den, som inte kallar dig »doktorinna»!

(Ridån faller).

